

Joanna Kwiecień*, Paweł Wołoszyn*

Oczekiwania studentów wobec technik e-learningowych

1. Wprowadzenie

W dobie społeczeństwa informacyjnego na szczególną uwagę zasługuje zarządzanie wiedzą. Coraz szerszy dostęp do Internetu, gwałtowny rozwój technologii internetowych, łatwość użycia i ciągłe uaktualnianie stron WWW jest siłą napędzającą elektroniczne nauczanie, które łączy w sobie zarówno nauczanie, jak i zarządzanie wiedzą.

Podstawowymi korzyściami stosowania e-learningu są:

- wydajność,
- adekwatna treść,
- elastyczny dostęp,
- spójność.

E-learning oparty jest na kilku fundamentalnych kryteriach [2, 5]. Istniejąc w sieci, może być udostępniony szerokiemu gronu odbiorców przy użyciu standardowych technologii internetowych. Materiały edukacyjne są na bieżąco uaktualniane, przechowywane, wyszukiwane i współdzielone. E-learning skupiony jest na szerszym punkcie nauczania wykraczającym poza tradycyjne paradygmaty szkoleń. Materiały szkoleniowe wykorzystują różnorodne techniki i media w celu bogatszego zilustrowania materiału. Czynności i etapy nauczania w systemach e-learningu opierają się na autonomii osoby uczącej się i interaktywnych szkoleniach. Systemy elektronicznego nauczania stanowią obiecujące rozwiązanie dla wielu instytucji i przedsiębiorstw, oferujących „szkolenia na żądanie” skierowane indywidualnie do pracownika, w celu zredukowania kosztów i czasów uczenia.

Jednak sukces e-learningu nie zależy tylko od bogatego zaplecza technicznego. Bardzo ważne jest zrozumienie potrzeb potencjalnych klientów, uświadomienie im podstawowych zalet i wad elektronicznego nauczania oraz wzbudzenie chęci korzystania i odpowiednie przygotowanie społeczeństwa z zakresu e-learningu. W społeczeństwie naszego kraju, olbrzymi procent stanowią studenci, a więc osoby, które powinny doskonale współistnieć w społeczeństwie informacyjnym. Część z nich będzie również odpowiedzialna za tworzenie skutecznych systemów nauczania na odległość. E-learning jest przedmiotem wielu badań, w szczególności dotyczących oczekiwań społeczeństwa wobec tego typu metod [1, 3, 4].

* Katedra Automatyki, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie; kwiecień@ia.agh.edu.pl

2. Próba badawcza

W celu zbadania oczekiwań studentów wobec elektronicznego nauczania skierowano do studentów Akademii Górniczo-Hutniczej i Akademii Ekonomicznej w Krakowie ankietę składającą się z 11 pytań. Badaniem objęto 218 osób z lat I–IV studiujących dziennie: 58 kobiet, 160 mężczyzn. Wśród respondentów najliczniejszą grupę stanowiły osoby wynajmujące mieszkanie (tab. 1).

Tabela 1
Podział studentów ze względu na miejsce zamieszkania

Miejsce zamieszkania w trakcie studiów	Procent badanych
Dom studencki	22
Mieszkanie/stancja	53
Dom rodzinny	25

W tabeli 2 przedstawiono charakterystykę ankietowanych osób ze względu na miejsce pochodzenia.

Tabela 2
Podział studentów ze względu na miejsce pochodzenia

Miejsce pochodzenia	Procent badanych	Główne miejsce zamieszkania
Wieś	21	dom studencki
Miasto do 100 tys. mieszkańców	38	mieszkanie/stancja
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	41	dom rodzinny

Wyniki uzyskane z badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej są porównywalne z wynikami uzyskanymi na Akademii Ekonomicznej.

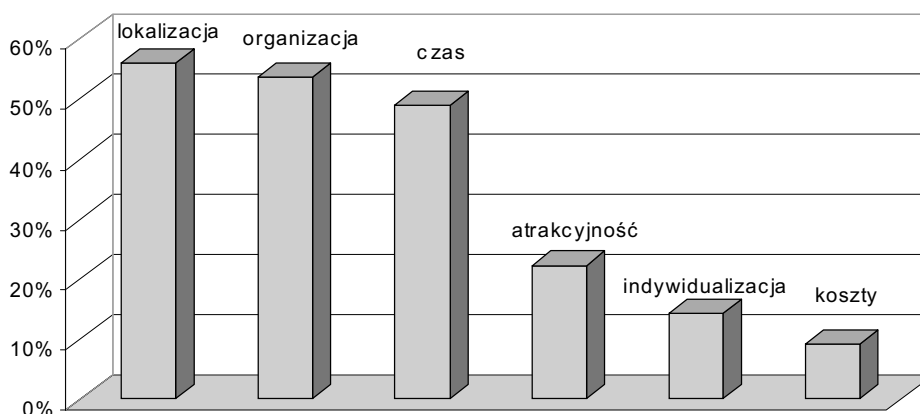
3. Wyniki badania

Ankietowani studenci przed zadaniem pytań dotyczących nauczania zdalnego poproszeni zostali o określenie, jak często korzystają z Internetu. Intencją tego pytania była próba oceny, w jakim stopniu zastosowanie technik e-learningowych może być limitowane dostępnością Internetu dla studiujących osób. Okazuje się jednak, że bez względu na uczelnię, kierunek studiów, miejsce zamieszkania czy miejscowość pochodzenia niemal wszyscy studenci stwierdzili, że mają dostęp do Internetu przynajmniej kilka razy dziennie (90% ankietowanych).

Oczekiwania związane z zastosowaniem metod nauczania zdalnego zostały wyrażone przez studentów w otwartym pytaniu, które skłaniało do spontanicznego wymienienia zalet takich metod.

Po usystematyzowaniu udzielonych odpowiedzi wyłoniono następujące dominujące opinie (uszeregowane w kolejności malejącej częstości występowania, odsetki nie sumują się do 100%; rys. 1):

- Swoboda wyboru lokalizacji (56%): w zajęciach można uczestniczyć z dowolnego miejsca, według potrzeb i możliwości, bez wychodzenia z domu, bez uciążliwych dojazdów.
- Efektywność organizacyjna (54%): łatwy i szybki kontakt z prowadzącym zajęcia, dostępność materiałów dydaktycznych, prostota składania prac zaliczeniowych, szybkość dostępu do informacji organizacyjnych i ocen, zgromadzenie informacji w jednym miejscu.
- Swoboda wyboru czasu (49%): możliwość korzystania z kursów o dowolnej, dogodnej porze, brak ograniczeń czasowych i ścisłego harmonogramu zajęć, swoboda dysponowania czasem, oszczędność czasu dojazdów na uczelnię.
- Atrakcyjność formy (22%): przyjazny interfejs, interaktywność, możliwość zamieszczania materiałów multimedialnych, ciekawa i bogatsza forma przekazu.
- Indywidualizacja nauczania (14%): możliwość dostosowania trybu pracy do możliwości ucznia, personalizacja formy i treści kursów, interaktywność i elastyczność programu kursu, możliwość wyrażania własnych opinii uczniów, rozwijanie kreatywności i samodyscypliny uczniów.
- Oszczędność (9%): mniejsze koszty po stronie uczelni, oszczędność kosztów dojazdu na uczelnię lub opłat za wynajmowanie mieszkań lub akademików, mniejsze nakłady drukowanych materiałów dydaktycznych.

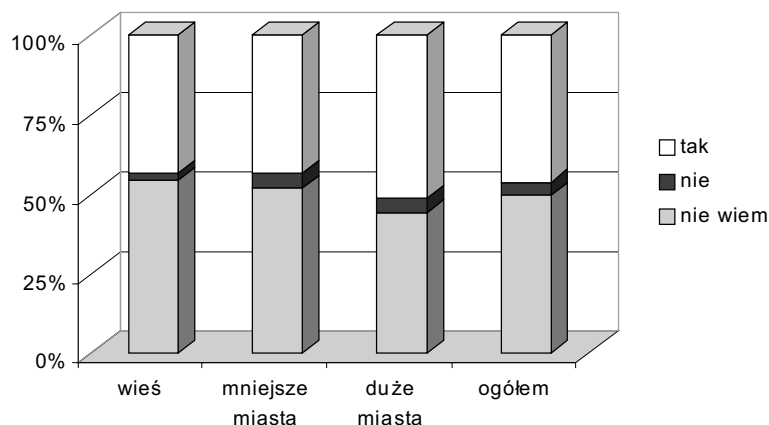

Rys. 1. Zalety e-learningu według ankietowanych – odsetek osób spontanicznie udzielających poszczególnych odpowiedzi

Oprócz wymienionych wyżej zalet pojedyncze osoby zwracały uwagę na takie cechy technik e-learningowych, jak dostępność dla osób niepełnosprawnych, możliwość wirtualnych konsultacji z wybitnymi autorytetami czy zapewnianie kontaktu z innymi uczestnikami kursów.

Swoje opinie na temat zalet nauczania na odległość ankietowani studenci opierają w znakomitej większości na osobistych doświadczeniach z taką formą kształcenia. Średnio 80% badanych w czasie swoich studiów wykorzystywało jakąś postać e-learningu bądź jako obowiązkową, bądź opcjonalną formę zajęć. Odsetek waha się od 57% do 98% pomiędzy rocznikami i kierunkami studiów, nie ma jednak związku ze stopniem zaawansowania samych studiów, studenci już od pierwszego roku mają kontakt z e-learningiem.

Badane osoby miały ocenić, czy w przyszłości, po zakończeniu studiów, będą skłonne poszerzać swoje kwalifikacje, wykorzystując techniki nauczania zdalnego. Ogółem połowa nie ma na ten temat zdania, 46% twierdzi, że będzie korzystać z e-learningu po studiach, 4% zaś ma opinię przeciwną. Rozkład odpowiedzi związany jest z miejscowością pochodzenia ankietowanych (rys. 2). Osoby pochodzące z dużych miast są częściej (51%) skłonne sięgać po studia po narzędzia e-learningowe niż badani z mniejszych miast i terenów wiejskich (43%).

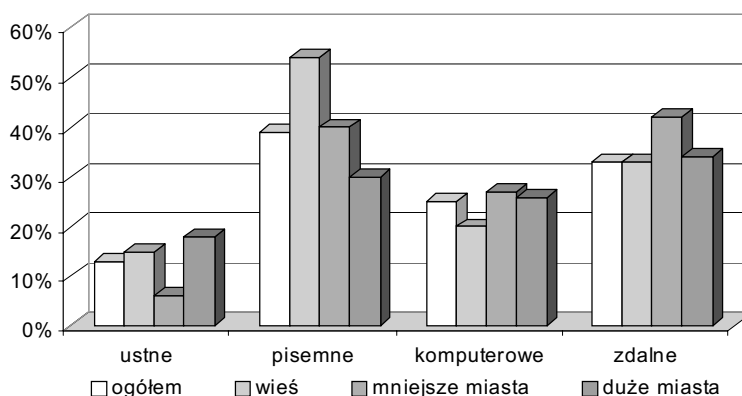
Rys. 2. Przyszłe plany ankietowanych określających, czy po zakończeniu studiów będą korzystać z technik e-learningu do rozwijania swoich kwalifikacji

Osoby skłonne korzystać w przyszłości z nauczania zdalnego wskazywały, że będą używać tej formy kształcenia w postaci:

- kursów doskonalących i kwalifikacyjnych (73%),
- kursów języków obcych (32%),
- studiów podyplomowych (7%),
- kolejnych studiów magisterskich (6%).

Respondenci mieli również za zadanie ocenić, czy uczelnia przygotowuje ich do korzystania z technik e-learningowych. Wśród studentów, którzy podczas studiów mieli kontakt z tego typu technikami, twierdząco odpowiedziało 66%, przecząco zaś 19%. W pozostałej grupie osób, która nie posługiwała się narzędziami e-learningowymi, proporcje wypadły odwrotnie: 17% było zdania, że uczelnia przygotowuje studentów do korzystania z metod nauczania zdalnego, 48% wyraziło zdanie przeciwne.

Ankieta zawierała pytanie dotyczące preferowanej formy przeprowadzania egzaminów. Studenci mieli do wyboru jedną lub więcej form spośród czterech: egzamin ustny, tradycyjny egzamin pisemny, sprawdzian komputerowy przeprowadzany na uczelni w obecności egzaminatora oraz sprawdzian komputerowy przeprowadzany zdalnie (rys. 3). Najmniejszą popularność zyskały egzaminy ustne (13%), większą sprawdziany komputerowe przeprowadzane na uczelni (25%). Najchętniej wybierane były egzaminy zdalne (33%) oraz pisemne (39%). Preferencje wahały się w zależności od regionu pochodzenia ankietowanych, choć we wszystkich przypadkach ustne i komputerowe egzaminy przeprowadzane na uczelni zajmowały ostatnie pozycje. Studenci pochodzący z miast zdawaliby egzaminy przy pomocy platform e-learningowych oraz w tradycyjnej formie pisemnej z podobną preferencją (38% i 35% odpowiednio), natomiast osoby pochodzące z regionów wiejskich zdecydowanie bardziej wolą formę pisemną (54%) od zdalnej (33%).

Rys. 3. Preferowane formy egzaminów – odsetek osób wybierających poszczególne metody

Z wyjątkiem pojedynczych przypadków niemal wszyscy ankietowani studenci stwierdzili, że e-learning jako metoda nauczania jest techniką potrzebną w szkolnictwie wyższym. Znakomita większość (90%) badanych uważa nauczanie zdalne za metodę wspomagającą tradycyjny system kształcenia, pozostali sądzą, że e-learning powinien metody tradycyjne zastąpić.

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować kilka wniosków. Wśród zalet technik e-learningowych studenci doszukują się przede wszystkim ułatwień organizacyjnych, oszczędności i wygody. Na dalszym miejscu lub w ogóle pominięte zostają takie cechy jak: możliwość indywidualizacji procesu nauczania, interaktywność kursów czy też ich zawartość merytoryczna. Świadczyć to może o tym, że ankietowani traktują e-learning jako potencjalne rozwiązanie istniejących niedostatków organizacyjnych tradycyjnych metod, nie zaś jako jakościową innowację w nauczaniu.

Opinie respondentów dotyczące zalet zdalnego nauczania można zatem potraktować jako wyrażone nie wprost zarzuty wobec tradycyjnych rozwiązań edukacyjnych związanych z uciążliwościami takimi, jak: konieczność dojazdów na uczelnie, sztywny harmonogram zajęć, utrudniony kontakt z prowadzącymi poza zajęciami, brak sprawnych kanałów komunikacji między studentami a wykładowcami. Podkreślić należy, że studenci nie oczekują całkowitego zastąpienia tradycyjnych form zajęć, zaliczeń i egzaminów formami zdalnymi. Większość respondentów podchodzi jednak z dystansem do tego typu rozwiązań technologiczno-edukacyjnych, co może być pośrednio związane z ciągle niewystarczającym upowszechnieniem zdalnego nauczania na polskich uczelniach, którego poziom nie pozwala w pełni docenić możliwości zmian jakościowych, jakie niesie ze sobą zastosowanie technologii IT w edukacji.

Do ciągłego upowszechniania elektronicznego nauczania, oprócz dostępnych technologii internetowych, konieczne jest m.in. zrozumienie potrzeb odbiorców w zakresie e-learningu oraz określenie czynników wpływających na korzystanie z niego. Wraz z rozwojem e-learningu wzrasta szansa udziału również pozostałej części społeczeństwa w procesie ciągłej edukacji. Niezmiennie jednak podstawowym kluczem do sukcesu wykorzystania elektronicznego nauczania jest doświadczenie w zakresie edukacji, którego nie jest w stanie zastąpić nawet najbardziej udoskonalona technologia IT. W pewnym stopniu następuje reorganizacja transferu wiedzy. Trener/nauczający musi „zdobyć” uczniów i przewidzieć ich potrzeby, tworzyć odpowiednio ciekawe materiały. Dzięki analizowaniu zaistniałych zdarzeń podczas zdalnego nauczania, śledzeniu procesu osób uczących się i wzajemnych oczekiwań istnieje szansa stworzenia skutecznego e-learningu. Również uczelnie muszą zabiegać o studentów, dbając o swój wizerunek w kraju i na świecie, za pomocą środków edukacyjnego offshoringu. Badania wśród respondentów potwierdziły nasze przypuszczenia, że decydującym jest jednak bezpośredni kontakt nauczyciela i osoby uczącej się, a wiedza zdobywana na kursach e-learningowych powinna być metodą wspomagającą tradycyjny system kształcenia.

Literatura

- [1] Kierzek M., Tyburski M.: *Badanie potrzeb i oczekiwań studentów i pracowników w kontekście rozwoju e-edukacji w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu*. E-mentor, 1, 2005
- [2] Liaw S.S., Huang H.M., Chen G.D.: *An activity-theoretical approach to investigate learners' factors toward e-learning systems*. Computers in Human Behavior, 23, 2007, 1906–1920
- [3] Osiński Z.: *E-learning na studiach dziennych – wnioski z eksperymentu*. E-mentor, 4, 2004
- [4] Stachowiak B.: *Studenci wobec e-learningu*. Gazeta IT, 23, 2004 (www.gazeta-it.pl)
- [5] Wang Y.S., Wang H.Y., Shee D.Y.: *Measuring e-learning systems success in an organizational context: Scale development and validation*. Computers in Human Behavior, 23, 2007, 1792–1808